

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 440. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608062705344/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Jærnet

- 291 *Spenceret*: se n.t.s. 117. – *Abrahams Skød*: døden, Luk. 16,22. – *Fingre i hans Hænders Nagtegab*: Joh. 20,25.
- 292 «*Hur du vänder åige*»: sangleg. – *Musaget*: musernes anfører. – *Psykoposigen*: «sjæleføreren», i græsk mytologi tilnavn til Hermes, der fører sjælene til underverdenen. – *Gladiusvalls Munkelårke*: se n.t.s. 179.
- 293 *sin Konge*: Karl XII – 1711, under den svensk-russiske krig, da der samtidig herskede stor indre nød i Sverige. – *Helle*: flad sten; også fristed, helligsted. – *Tatarer* og *Sarazener*: mongolske og islamiske folkeslag. – *Cratallist*: se s. 289.
- 294 *Archangel*: russisk by ved Isøavet. – *Arkenius*: se n.t.s. 271. – *Mor*: hue. – *Mamelukker*: opr. om ufræ krugere, men 1250-1517 herskende dynasti i Ægypten. – *den nordiske Josef*: 1. Mos. 39,7-15. – *Bldmand*: ældre betegnelse for negre. – *Kaffere*: negre fra sydøstlige Afrika. – *Koptere*: Ægyptens indfødte kristne befolkning. – *Azur*: blå farve.
- 295 *Minorca*: ø i det vestlige Middelhav. – *Tinnemen*: skib drevet med årer placeret i tre rækker over himanden. – *Sanson*: efter den gammeltestamentlige kæmpe S. (Dom. 13-16). – *Genua*: den rige italienske handelsby G. var en uafhængig republik med en Døge som statschef. – *Muller*: formentlig af ital. molo, kajak. – «*vilkoms*» forment: bøger, f.eks. tilhørende et laug.
- 296 *Till Ugløpit*: ntelpersonen i opr. tysk folkebog med muntre anekdoter. – «*mammennernes*»: «mandfolkene». – «*Guds Landet*», *Konland*: provins af det senere Letland; hørte i middelalderen under Den Tyske Orden; senere under Polen. – *Runius og Ismael Johnson*: de to muntre lyrikere Johan R. (1679-1713) og I.H. (o. 1660-1708). – *Jærn, hvor er din Brod*: se n.t.s. 132. – *Patentet*: her: bestalling som korvet. – *Fledføring*: se n.t.s. 168. – *Polska*: polsk pardans. – *collegia pietatis*: «fromme forsamlinger», pietisternes opbyggelige sammenkomster. – «*En sup uts försvar*»: drukkelse af Israel Holmström. – «*Sims sångers*»: se n.t.s. 184. – «*Dudaine*»: Johan Runius' samlede værker (1714-33). – *Sindals-Hårbind*: hårbind af silkestof. – *Fyrer Gagarin*: se n.t.s. 280.
- 297 *yræde*: fablede. – *August den Stærke*: kurfyrste af Sachsen og konge af Polen (1670-1733), var kendt for sine mange kærlighedsventyr. – *Forlørne Sen, hvem Feslekæven er tilfaldet*: Luk. 15,22-24. – «*noblesse oblige*»: «adel forpligter». – «*Norlandz chronika*»: *Norlands Chronika och Beskrifning*, anonymt værk udg. 1670; indeholder bl.a. uddrag af Snorre Sturlassons kongesagner og Sverres saga. – «*Atlantikan*»: det store værk *Atlant eller Manheim* (1679 ff.), hvori Olof Rudbeck d.Æ. (1630-1702) søger at bevise, at det sagnspundne Atlantis i virkeligheden var Sverige. Rudbecks teorier undersøttede Sveriges samtidige stormagtstilling. – *Jafets Marie*: det svenske omslaget på første bind af *Atlantikan* viser Jafet, der regnedes for stamfader til de indøuropprørske folk. – *Pengokat*: se n.t.s. 189. – *det sværgotiske Størd*: den svenske krigsmagt. – *Atlantis*: se n.t. «*Atlantikan*». – *Hyperbøvær*: i græske sagn et folk, der lever i et eventyrligt land højt mod nord, men med evigt forår. – *Trossogn*: vogn til transport af oppakning.

- *Wersi*: se n.t.s. 277 – *Vaneger*: de svenske vikinger, der o. 900 trængte ind i Rusland. – *Ruriks Arveland*: dvs. Rusland, efter det russiske riges halvt legendariske grundlægger Rurik (d. 879?). – *Gardenske*: russisk rige, behersket af svenske vikinger.
- 298 *Attilas Tuningelader*: de omtåder, hvorover hunnerkongen A (d. 453) kom, da han hærgede Europa. – *Fizel*: gl. tysk navn for Attila – *magna mater*: den store moder, se n.t.s. 219. – *Astejager*: «seivædere». – *Tros*: op-pakning, udstyr. – *det gemvædne Atlantis*: se n.t.s. 297. – *Argonaut*: om de sofokl, der i det græske sagn om Jason sejler ud for at vinde det «gyldne skind». – *Dragen*: én af de opgaver, argonauterne skulle løse, var at rids en mark med dragetænder og dræbe de kriger, som derefter voksede frem af jorden. – *grøsk-batelsk*: egl. gr.-ortodoks. – *Kivas*: art russisk spiritus – *Tatarerets Jond*: se n.t.s. 255.
- 299 *Væpnera* ... *Kinoff*: formentlig frit opfundne af Kidde. – *Dennas*: én af Paulus' ledsagere, der forlod ham «af kærlighed til verden» (2. Tim. 4,10). – *Fond*: baggrund. – *«Det nye Jerusalem's Profet*: Emanuel Swedenberg (se n.t.s. 36) – *Peder Tordenskjold*: (1690-1720), dansk-norsk søhelt, født Wessel og adlet T. (1716) pga sine hedrifter. – *«Den hvule Orne*: opr. svensk fregat, som Tordenskjold erobrede 1715 og til gengæld fik tildelt kommandoen over. – *Arklinaut*: rum til opbevaring af våben, krud o.l. – *Hanegalets mand*: apostlen Peter (Matt. 26,33-34 og 69-75), dvs. forræd-teren i modsætning til *Judas Ischarotes*, forræderen (smst. 26,14-16). – *Klippemand*: Matt. 16,18. – *Syld*: fundament til en bygning.
- 300 *Drottningholm*: kongeligt lystslot ved Mälaren. – *Tjrenstrahls Tableauer*: malerier af «det svenske maleris fader», den tyskfødte hofmaler David Klöcker E. (1628-98). – *Porat*: se n.t.s. 172. – *Götricks Tid*: sfta Arilds tid, efter den svenske sagnkonge Götrik. – *Kanmerijener Hultman*: se n.t.s. 288. – *«Götha kampanssas*: folkeviseimitationen *Götha Kampanssa om Konungen å Herr Padar* (1701) af Gunnar Eurelius, senere adlet Dahlstjerne. Visen beskriver allegorisk Karl XII's sejrige kamp med zar Peter om den belejrede by Narva i år 1700. – *Maradorer*: se n.t.s. 284. – *Nischni Nowgorod*: det nuværende Gorki, her formentlig forvekslet med Novgorod. – *Mashras Slaboda*: kvarter eller bebyggelse, hvis beboere nød særlige privilegier. – *shylock'ske Procenter*: ublu renter, efter købmanden Shylock i Shakespeares *The Merchant of Venice* (1600). – *Denartes og Leibnitz*: filosoferne René D. (1596-1650) og Gottfried Wilhelm von L. (1646-1716). – *den Kagle* ... : se n.t.s. 169.
- 301 *Beneficijem*: velgørenhedshjem. – *Ahaovens*: se n.t.s. 285. – *Freigeiterner*: frænklerne. – *«Pressa druffian, glaset fylls*: af C.J. Lundegren, se n.t.s. 214.
- 302 *Kantierede*: tilfælde. – *«blomman för dagens*: populær betegnelse for forsk. blomster med kort blomstringstid. – *Baller i Lübeck*: ved festerne efter sammenbruddet af Napoleons europæiske imperium.
- 303 *v. Schull*: den tyske hærfører Ferdinand v. S. (1776-1809). – *Lutzeu*: den tyske frikorpsmand Adolf v. L. (1782-1834). – *Geseller*: her om krigskar-le, soldaterkammerater. – *Presbyterianere*: skotske calvinister. – *burbonske*